

УДК 338.001.36

JEL classification: O 016

Кожемяченко О.О.

*старший викладач кафедри економіки і підприємництва
КПІ ім. Ігоря Сікорського*

Руденко І.В.

студент ХТФ КПІ ім. Ігоря Сікорського

АНАЛІЗ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ХІМІЧНУ ПРОМИСЛОВІСТЬ УКРАЇНИ

В статті досліджується проблема інвестування хімічної промисловості України, як фундаментального чинника її розвитку. Актуальність дослідження обумовлена тим, що за складних економічних умов, які склались в Україні, потребує нагального роз'язання проблема сталого розширеного інвестування галузей з великою тривалістю обігу коштів, зокрема хімічної промисловості. В статті проаналізовано динаміку капітальних інвестицій в хімічну промисловість України з 2011 до 2016 року, обґрунтована зміна інвестиційної активності протягом періоду спостереження, відстежено тенденції інвестування як за спеціалізацією хімічних підприємств, так і за суб'єктами інвестування. Авторами наголошено про зміну трендів зростання в певні періоди на протилежні за умов врахування девальвації національної валюти, а також неможливість якісної структуризації інвестицій на внутрішні і зовнішні виключно за ознакою країни походження інвестицій через розповсюджену практику використання офшорів. Зроблено оцінку чинників формування негативного тренду інвестиційних надходжень в хімічну промисловість за представлений період. В статті визначено коло пріоритетних джерел інвестування підприємств хімічної промисловості України. Окреслено низку факторів, які мають позитивно вплинути на інвестиційну динаміку.

Ключові слова: капітальні інвестиції; хімічна промисловість; динаміка інвестування

Постановка проблеми. Хімічна промисловість є важливою складовою промислового комплексу України. Вона наділена комплексуючими властивостями. Через це сталий розвиток цієї галузі є надзвичайно важливим як для розвитку окремих територій, так і для розвитку економіки України в цілому.

Актуальність дослідження полягає в тому, стало розширене інвестування хімічної галузі є фундаментальним чинником її розвитку, оскільки виробничий цикл хімічної промисловості є тривалим і обіговість коштів розтягнута у часі. У зв'язку з нестабільною ситуацією на сході України та анексією Криму Україна втратила частину хімічно-промислового комплексу. Суттєве зниження курсу національної валюти, не

реформованість судової системи та недосконалість законодавства України в частині захисту прав інвесторів негативно впливає на залучення інвестицій у хімічну промисловість. Тому на нашу думку є доцільним провести аналіз інвестицій, окреслити проблеми інвестування галузі, визначити коло пріоритетних джерел інвестування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням стану хімічної промисловості України займалися такі науковці, як І.А. Бланка, В.М. Грідасова, О.В. Кравченко, А.В. Шевченко, С. Шмідта, Р.А. Фатхутдинов, І. М. Верхогляда.

Метою даної роботи є проведення статистичного аналізу інвестицій в хімічно-промисловий комплекс у період 2011-2016 рік, визначення чинників формування негативної динаміки, визначення перспективних джерел інвестування.

Методи дослідження. Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, такі методи наукових досліджень, як метод структурно-логічного аналізу, порівняння та узагальнення, економіко-статистичні методи.

Виклад основного матеріалу. За даними державного управління статистики для періоду 2010-2016 рр. складено таблицю . У посткризовий період, пік якого прийшовся на 2009 рік, 2010-2012 рр. хімічна промисловість продемонструвала високий потенціал відновлення, зростання виробничої та зовнішньоторговельної діяльності, стабілізацію фінансового стану. Позитивні результати того періоду були обумовлені двома основними факторами: активізацією продажів на зовнішніх ринках, завдяки забезпеченості ключових виробників галузі відносно дешевою сировинною базою і сприятливій товарній і ціновій кон'юнктурі .[6] Унаслідок цього у 2011 р. підприємствам хімічної промисловості вдалося вийти на позитивний рівень рентабельності операційної діяльності.

Таблиця 1

Капітальні інвестиції за напрямками хімічної промисловості 2010-2016рр. (у фактичних цінах; млн.грн)

Спеціалізація	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	1419	1603	1240	675	534	580	759
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	2492	2839	3586	3593	2175	1680	1708
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	566	802	824	1073	1413	1623	1598
Виробництво гумових і пластмасових виробів	3856	4379	3884	4281	3989	3818	6255

(Таблицю складено авторами за даними Держстату України)[1,2]

В період з 2010 до 2012 років збільшувались капіталовкладення в хімічну промисловість в галузях виробництва хімічної продукції (з 2492 млн. грн. до 3586 млн. грн.) та фармацевтики (з 566 млн. грн. до 824 млн. грн.). Також 2011 рік відзначився рекордними показниками капіталовкладень в галузях виробництва коксу і виробництва пластмас (1603 млн.грн та 4379 млн.грн відповідно).

Утім вже у 2013 р. відбулося скорочення обсягу капітальних вкладень на 15,8 млрд грн у порівнянні із 2012 р. (було освоєно 247,9 млрд. грн.) [4]. На динаміку інвестиційних процесів негативно вплинула політична нестабільність та невизначеність зовнішньоекономічного вектору розвитку України. У сукупності із неефективною диференційованою політикою державної підтримки експортоорієнтованих галузей та відсутності дієвих механізмів міжгалузевого переливання капіталу і стимулювання реінвестування прибутків, отриманих експортними галузями завдяки високим світовим цінам, це призвело до суттєвого звуження фінансових можливостей інвестиційного розвитку вітчизняних промислових підприємств [5].

Зберіглася негативна тенденція в 2014 р. Прикладом може слугувати падіння прямих іноземних інвестицій більш ніж вдвічі у 2014 році в порівнянні з 2013[3]. До деструктивної дії системних чинників макроекономічного і ринкового характеру у 2014 р. додалися наслідки загострення внутрішньополітичного конфлікту і військового протистояння на сході країни. На території Криму залишилося декілька стратегічних активів (ПрАТ «Кримський ТИТАН», ПАТ «Кримський содовий завод», ПАТ «Бром»), через що було втрачено ряд імпортозамінних та експортоорієнтованих виробництв. Унаслідок активних військових дій на території Донбасу було пошкоджено виробничу інфраструктуру окремих підприємств (Донецький казенний завод хімічних виробів), значна частина підприємств (зокрема Горлівське ПАТ «Концерн Стирол», ПАТ «Стаханівський завод технічного вуглецю») залишилася на непідконтрольній уряду України території, через що виробничий потенціал хімічної галузі регіону суттєво скоротився; ряд хімічних підприємств у зоні АТО призупинило виробничий процес через загрози техногенного характеру (зокрема, ПрАТ «Севродонецьке об'єднання «Азот»); чималого руйнування зазнала енергетична і транспортна інфраструктура галузі.

В зв'язку з цим, в 2014 було зафіксоване стрімке падіння показників інвестицій в усіх галузях пов'язаних з цими підприємствами.

Аналізуючи дані з таблиці слід пам'ятати, що зростання інвестицій а також чистих доходів підприємств відбулося у гривневому еквіваленті, а отже, дані в таблиці показують постійне падіння інвестицій на фоні різкої девальвації гривні. Також варто зазначити, що дані у таблиці наведено без урахування тимчасово окупованої території АР Крим, а інформація по Донецькій та Луганській областях за 2014 – 2016 рр. охоплює тільки ті суб'єкти підприємницької діяльності, які подали звітність до органів

держстатистики, що призвело до звуження бази дослідження і, відповідно до об'єктивного зменшення показників, що жосліджуються.

В 2015 р. ситуація суттєво не змінилася і в першій половині року показники продовжували падати. За сім місяців 2015 року по відношенню до січня-липня 2014 року найбільше зменшилося виробництво коксу та продуктів нафтопереробки (на 38,5%) на фоні відносно меншого падіння підприємств іншої спеціалізації.

Галузь виробництва гумових і пластмасових виробів і фармацевтична галузь не зазнали великих втрат, оскільки вони показують низьку залежність виробництв в даних галузях від сировинної бази, на відміну від, коксохімічних виробництв та виробництв мінеральних добрив. Їх розвиток було підтримано імпортозаміщенням через різке знецінення гривні.

Проте вже за підсумками січня-червня 2015 р. у структурі капітальних інвестицій відбулися помітні зрушення. Зупинилось стрімке падіння показників, відбувся злам негативної динаміки, ситуація почала стабілізуватися.

У 2016 році в інвестиційній сфері відбулось очікуване посилення позитивних тенденцій, сформованих у 2015 р. після триваючого впродовж 3 років поспіль падіння обсягів капітальних інвестицій.

За даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, протягом 2015 р. в економіку України надійшло 3,76 млрд дол. прямих іноземних інвестицій, що на 1,02 млрд дол. Менше за аналогічний період 2014 р. За даними Держстату, за січень-березень 2016 р. Україна освоїла майже 51,2 млрд грн. міжнародних інвестицій. До п'ятірки основних країн-інвесторів, на які припадає 83,0 % загального обсягу прямих інвестицій, увійшли Кіпр (11,7 млрд дол.), Нідерланди (5,6 млрд дол.), Німеччина (5,4 млрд дол.), Росія (3,3 млрд дол.), Австрія (2,4 млрд дол.) [7]. Слід також зазначити, що лєвова частка коштів надходили з офшорів, в які дані кошти були задалегідь виведені перед початком економічної та фінансової кризи.

Проте, сам факт таких інвестицій свідчить про поліпшення інвестиційного клімату. Зростання капітальних інвестицій стало наслідком пожвавлення інвестиційної активності суб'єктів економічної діяльності в умовах збереження відносної макрофінансової стабільності, а також дії статистичного фактору. І попри зростання у 2015 -2016 рр., капіталовкладення в хімічну промисловість все ще не досягнули рівня 2013 і тим більше 2012 року. Водночас значно зменшився відтік інвестиційного капіталу. Так, частка виведених інвестицій у структурі відтоку прямих іноземних інвестицій у 2013 році становила 2,85 млрд грн, у 2014 – 1,17, у 2015 – 0,89, а за 3 квартали 2016 – 0,5 млрд дол США. Темп освоєння капітальних інвестицій в галузі виробництва гумових і пластмасових виробів зріс в 1,6 разів.

Проведений аналіз інвестицій дає можливість визначити низку чинників, які визначили її спадний характер. На нашу думку це:

1. збройний конфлікт на Сході України;
2. глибока економічна криза та політична нестабільність;

3. нереформованість правового поля, що заважає іноземним інвесторам безпечно вкладати кошти в українські підприємства.

Разом ці фактори створюють несприятливий інвестиційний клімат, що сприяє відтоку грошей від хімічної промисловості як з боку вітчизняних, так і іноземних інвесторів. Ризик вкладання коштів в українську економіку залишається надзвичайно високим. Адміністративні перешкоди, складна система ліцензування, високий рівень оподаткування високий рівень тіньозації економіки відлякує потенційних інвесторів.

На нашу думку в цій ситуації основними джерелами інвестування в хімічну промисловість є державні фонди, іноземний капітал та власні кошти хімічних підприємств. Саме власним коштом підприємств належить лєвова частка всіх інвестицій в хімічно-промисловий комплекс.

Для формування позитивної динаміки інвестування необхідні такі фактори як:

1. Збільшення державної інвестиційної підтримки.
2. Зростання довіри інвесторів та нарощування притоку прямих іноземних інвестицій.
3. Покращення фінансового становища підприємств, переважно на тлі зменшення збитковості їх діяльності, що позитивно вплине на формування інвестиційних потоків за рахунок власних коштів підприємств.

Висновки. В результаті проведених досліджень була виявлена динаміка інвестицій в хімічну промисловість України за період 2011-2016 років, яка показує що внаслідок економічної та політичної нестабільності 2014 року спостерігалось різке скорочення обсягу капіталовкладень у хімічну промисловість України.

Було визначено низку чинників, які найбільше вплинули на динаміку інвестицій і надали їй спадний характер.

В ході дослідження визначені джерела інвестування, які на думку авторів є найбільш вірогідними в ситуації, що склалась.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики. Офіційний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2016/zb/12/zb_pu_2015pdf.zip.
2. Державна служба статистики. Офіційний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Аверчук Р. Прямі іноземні інвестиції в Україні: війна і мир (текст з екрану) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dia.dp.gov.ua/pryami-inozemni-investici%D1%97-v-ukra%D1%97ni-vijna-i-mir/>.
4. Державна служба статистики. Офіційний портал [Електронний ресурс]. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
5. Д.А. Міщенко, А.В. Перетяцько. Оцінка інвестиційної активності промислових підприємств в Україні. / Д.А. Міщенко, А.В. Перетяцько // Електронне наукове фахове видання “Ефективна економіка”. – №12. – 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>
6. Промисловість України – 2016: стан та перспективи розвитку: П 81 наук.-аналіт. доп. / О.І. Амоша, І.П. Булеєв, А.І. Землянкін, Л.О. Зба-разська, Ю.М. Харазішвілі та ін.;

НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Київ, 2017. – 120 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://iep.donetsk.ua/publish/mono/Dopovid_2017.pdf.

7. Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ. Офіційний сайт. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2240:%20inozemni-investitsiji-v-ukrajinskij-ekonomitsi&%20catid=%208&Itemid=350.

Кожемяченко О.О.

*старший преподаватель кафедры экономики и предпринимательства
КПИ им. Игоря Сикорского*

Руденко И.В.

*студент химико-технологический факультет,
КПИ им. Игоря Сикорского*

АНАЛИЗ КАПИТАЛЬНЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В ХИМИЧЕСКУЮ ПРОМЫШЛЕННОСТЬ УКРАИНЫ

Статья исследует проблему инвестирования химической промышленности Украины как фундаментального фактора ее развития. Актуальность исследования обусловлена тем, что в сложившихся экономических реалиях Украины, требует немедленного разрешения проблема устойчивого расширенного инвестирования отраслей с большой продолжительностью оборота средств, в частности химической промышленности. В статье проанализирована динамика капитальных инвестиций в химическую промышленность Украины с 2011 по 2016 год, обосновано изменение инвестиционной активности на протяжении периода наблюдения, отслежены тенденции инвестирования как на предприятиях разной специализации, так и относительно разных субъектов инвестирования. Авторы акцентируют внимание на том что при учете девальвации национальной валюты тренды роста за определенные периоды меняются на противоположные. Также отмечена невозможность качественной структуризации инвестиций на внутренние и внешние исключительно с учетом страны, из которой поступают инвестиции, из-за распространенной практики использования офшоров. Проведена оценка факторов формирования негативного тренда инвестиционных поступлений в химическую промышленность на протяжении периода исследования. В статье определен круг приоритетных источников инвестирования предприятий химической промышленности Украины. Обозначены факторы, которые должны позитивно повлиять на на инвестиционную динамику.

Ключевые слова: капитальные инвестиции; химическая промышленность; динамика инвестирования

Kozhemiachenko O.O.

*Assistant professor
National Technical University of Ukraine
“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”*

Rudenko I.V.

*Student of Chemical-technological faculty,
National Technical University of Ukraine
“Igor Sikorsky Kyiv Politechnic Institute”*

ANALYSIS OF CAPITAL INVESTMENT IN THE CHEMICAL INDASTRIAL OF UKRAINE

The article explores the problem of investing in the chemical industry of Ukraine as a fundamental factor in its development. The urgency of the study is due to the fact that in the current economic realities of Ukraine, the problem of sustainable expanded investment in industries with a long duration of turnover of funds, in particular the chemical industry, requires immediate resolution. The article analyzes the dynamics of capital investments in the chemical industry of Ukraine from 2011 to 2016, substantiates the change in investment activity during the observation period, traces the investment trends both at enterprises of different specialization and relative to different investment subjects. The authors focus on the fact that when accounting for the devaluation of the national currency, growth trends over certain periods change to the opposite. It was also noted the impossibility of a qualitative structuring of investments into internal and external solely taking into account the country from which the investments are made, because of the widespread practice of using offshore companies. An estimation of factors of formation of a negative trend of investment receipts in the chemical industry during the research period was carried out. The article defines the range of priority sources for investing in the chemical industry in Ukraine. The factors that should positively influence the investment dynamics are indicated.

Key words: capital investments; Chemical Industry; dynamics of investment

---

Кожемяченко О.О.

koolg@ukr.net

Руденко І.В.

rudenkoillya1@gmail.com